MODURILE SAU TREPTELE ÎMPĂRTĂŞIRII DE HRISTOS ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ

Pr. lect. dr. Ioan-Cristinel Teşu
Facultatea de Teologie Ortodoxă, Iaşi

Spiritualitatea ortodoxă, potrivit Sfinţilor Părinţi răsăriteni, pe autoritatea cărora îşi întemeiază învăţăturile sale, vorbeşte despre mai multe moduri sau trepte ale împărtăşirii credinciosului cu Hristos, potrivit intensităţii eforturilor ascetice ale sale.

Sfântul Nicodim Aghioritul, sintetizând aceste moduri ale cunoaşterii şi unirii cu Hristos, vorbeşte despre două forme generale de împărtăşire cu Hristos sau de primire a Lui în sufletul credincios: *duhovniceşte* sau *mintal* şi *tainic* sau *euharistic*. Dezvoltând această idee, acelaşi Sfânt Părinte face referire la o împărtăşire gradată a creştinului cu Hristos, prin contemplarea tainelor lui Dumnezeu din natură şi din viaţă, prin lectura în duh de rugăciune a Sfintei Scripturi şi a scrierilor duhovniceşti ale Sfinţilor Părinţi, prin auzirea şi conştientizarea citirilor şi cântărilor Sfintei Liturghii, prin rugăciune şi prin Sfintele Taine şi, dintre acestea, în mod deplin, prin Sfânta Împărtăşanie. Se poate constata, astfel, că împărtăşirea duhovnicească sau mintală este una mijlocită, echivalând mai mult cu o meditare neîncetată la scopul vieţii creştine – unirea cu Hristos, în Duhul Sfânt, în timp ce unirea tainică sau sacramentală desăvârşeşte această stare duhovnicească, realizând unirea reală, nemijlocită, cu Hristos Cel euharistic.

Vom încerca, în cele ce urmează, să prezentăm câteva dintre reperele esenţiale ale acestei învăţături duhovniceşti, cu adânci implicaţii pentru viaţă, nu numai pentru cea lumească şi trecătoare, ci mai ales pentru viaţa cea veşnică şi fericită.

1. Unirea duhovnicească sau mintală cu Hristos şi mijloacele ei de împlinire

1.1. Cunoaşterea lui Dumnezeu din raţionalitatea creaţiei sau din raţiunile dumnezeieşti ale lucrurilor

Spiritualitatea ortodoxă, în mod deosebit prin sfântul Maxim Mărturisitorul, la care aflăm cea mai înaltă dezvoltare a acestei idei, învaţă că lumea, ca întreg,

precum şi fiecare lucru şi fiinţă care o alcătuieşte, poartă înscrise în fiinţa lor o raţiune dumnezeiască, un gând divin, în care sunt cuprinse, deopotrivă, atât modul creării lor, precum şi scopul sau vocaţia pentru care au fost create. Sau, cu alte cuvinte, atunci când a creat lumea, Dumnezeu a înscris în fiecare din cele create o raţiune divină, potrivit căreia, prin actualizarea ei, lucrul sau persoana respectivă să ajungă să-şi descopere şi să lucreze ascendent vocaţia creaturală – mântuirea sau fericirea veşnică. Fiecare existenţă deci şi lumea ca întreg nu sunt opere ale hazardului sau ale întâmplării, ci au o raţionalitate interioară dumnezeiască, duhovnicească. Dacă ar dezvolta-o pe aceasta, atât omul, şi prin el şi lumea, şi-ar atinge scopul creării lor, desăvârşirea în Domnul.

Ideea fundamentală a spiritualităţii răsăritene este deci că

> lucrurile ascund în ele raţiuni divine, ca tot atâtea raze ale Logosului sau ale Raţiunii supreme. Cel ce le descoperă din lucruri, suie pe firul lor la cunoaşterea lui Dumnezeu şi această cunoaştere trebuie să anticipeze cunoaşterea Lui directă[1].

În ideea de raţionalitate a lumii, în general, şi a tuturor elementelor ce o alcătuiesc, sunt cuprinse legăturile şi relaţiile fireşti, originare dintre lucruri. Numai Dumnezeu există de la sine şi prin sine. Creaţia şi lucrurile ei există în virtutea unei legi interne, manifestată sub forma unei legături interioare între ele. Fiecare lucru creat există pentru şi prin altul. Sensul fiecăruia se luminează prin altul. La baza creaţiei stă această raţionalitate, această intercondiţionare. Fiecare lucru are un sens propriu, o cauză şi o finalitate proprie, dar acestea nu sunt înţelese ca ultima realitate, ci în strânsă legătură cu raţiunile celorlalte lucruri. Toate lucrurile, împreună cu raţiunile sădite în ele, au menirea de a participa, alături de om, la epectaza către desăvârşire.

Părinţii spiritualităţii vorbesc despre lume ca despre un ecou al iubirii divine creatoare. Tot ceea ce există poartă pecetea acestei iubiri suprafiinţiale, covârşitoare, a lui Dumnezeu. Lucrurile şi fiinţele ce alcătuiesc lumea dau mărturie despre un Creator Atotînţelept şi iubitor. Fiecare dintre ele şi lumea ca întreg, poartă înscrisă în fiinţa ei o raţionalitate, un sens mai înalt decât simpla existenţă materială sau biologică, un sens dumnezeiesc, duhovnicesc, o raţiune superioară. Cel duhovnicesc descifrează în tot şi în toate aceste ecouri ale iubirii lui Dumnezeu, chemând spre iubire şi dăruire deplină. Întreaga creaţie este, în

---

[1] D. STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă. Ascetica şi mistica*, IBMBOR, Bucureşti 1991, 166.

fiinţa ei, un mediu de reflectare, de străvedere a transcendenţei[2]. Acest caracter de simbol şi această structură simbolică a lumii este exprimată de Părinţii filocalici în învăţătura despre raţionalitatea ei.

Creaţia şi lucrurile ei există în virtutea unei legi interioare, manifestată sub forma unei legături interioare între ele. Fiecare lucru creat există pentru şi prin altul. Sensul fiecăruia este de a fi suport pentru altceva mai înalt. La baza creaţiei stă această intercondiţionare. Fiecare lucru are un sens propriu, o cauză şi o finalitate proprie, dar acestea nu sunt înţelese ca ultimă realitate, ci în legătură cu raţiunile celorlalte lucruri.

Aşadar, lumea în ansamblul ei, precum şi fiecare lucru creat de Dumnezeu au o raţionalitate, au fost create cu un scop şi spre o anumită finalitate. Scopul general al creaţiei, dat încă de la facerea ei, îl constituie înălţarea ei, cu ajutorul omului, până la treapta de suport pentru duhovnicesc, de cadru optim al mântuirii.

Precum lumea, în ansamblul ei are vocaţia de a urca spre îndumnezeire prin om, la fel, fiecare din elementele ce o alcătuiesc, trebuie să servească drept ajutor pentru om în dobândirea mântuirii şi a îndumnezeirii. Creaţia şi omul au, prin voinţa divină, o vocaţie solidară. Descifrând creaţia, omul se înalţă pe sine pe treptele spiritualului, ale duhovnicescului, atrăgând după sine şi antrenând lumea într-un dinamism creştin al desăvârşirii, al îndumnezeirii.

Raţiunile divine sunt manifestări ale voinţei dumnezeieşti creatoare, iubitoare, ideile lui Dumnezeu, modele virtuale sau paradigme ale lucrurilor[3]. Raţiunile *prime*, *naturale*, ale lucrurilor ce alcătuiesc creaţia, au fost, în acelaşi timp, raţiuni *divine*, *duhovniceşti*. Raţiunile *particulare* şi *inferioare* trebuie să fie suport pentru cele *generale*, *superioare* şi *spirituale* şi toate trebuie să ducă spre *Raţiunea supremă*, Logosul dumnezeiesc.

Astfel, sfântul Maxim, şi urmând lui, întreaga teologie şi spiritualitate ortodoxă, fac mai multe distincţii sau nuanţări, în ceea ce priveşte ideea de raţiuni divine. Se vorbeşte, la modul general, mai întâi de o *raţiune ontologică* a unui lucru sau fiinţe, înţeles ca „temeiul care susţine în existenţă, defineşte sau dă semnificaţie specifică (Bedeutung) unei unităţi din creaţie”[4].

La modul particular, sfântul Maxim distinge raţiunile *naturale* sau *prime* ale lucrurilor în care sunt cuprinse scopurile lor naturale, originare şi, totodată, sunt

---

[2] Dumitru STĂNILOAE, „Simbolul ca anticipare şi temei al posibilităţii icoanei”, *StTeol* 7 (1957) 438.

[3] Dumitru STĂNILOAE, „Dinamica creaţiei în Biserică”, *Ort.* 29 (1977) 283.

[4] Dumitru STĂNILOAE, „Creaţia ca dar şi Tainele Bisericii”, *Ort.* 28 (1976) 21, nota 6.

date scopurile lor finale. Raţiunile naturale au fost prin creaţie raţiuni *divine*, pentru că ele au fost date de Dumnezeu. Lumea în totalitatea ei avea şi poartă în sine raţiunile *particulare* ale lucrurilor, care, prin legăturile interioare ale lor, duc la raţiunile *generale*[5].

Raţiunile inferioare trebuie să fie suport pentru cele superioare, spirituale şi toate acestea trebuie să ducă, asemenea unei piramide, către *Raţiunea supremă*, *Raţiunea divină* sau Logosul dumnezeiesc.

> Raţiunea mai generală e ca un vârf de piramidă faţă de raţiunile particulare. Pe măsură ce ne ridicăm prin raţiuni tot mai generale în cunoaşterea şi activitatea noastră, devenim mai virtuoşi şi ne apropiem de Raţiunea supremă cea mai generală. Raţiunea cea mai generală a fiinţei noastre caută să le subordoneze unei raţiuni generale mai înalte care îmbrăţişează mai multe fiinţe şi lucruri, iar Raţiunea cea mai generală este Logosul divin[6].

Raţiunile lucrurilor sunt nu simplu materiale, ci duhovniceşti, îmbogăţindu-se şi spiritualizându-se una pe alta, prin legătura dintre ele.

> Raţiunile inferioare nespirituale ale creaţiunii sunt implicate în Dumnezeu în raţiunile treptelor spirituale ale creaţiunii. Ierarhia existenţelor create implică o încordare a treptelor inferioare în cele superioare. Treptele inferioare sunt o condiţionare pentru treptele superioare, iar treptele superioare au menirea să spiritualizeze pe cele inferioare sau prin participarea lor la spiritualitatea de care sunt capabile să le îndumnezeiască şi pe acelea. Toate treptele existenţei create participă în ultimă analiză la Raţiunea divină cea una. Pe măsură ce creaturile participă mai mult la Dumnezeu, treptele inferioare ale lor sunt mai luminate de cele superioare şi, în ultimă instanţă, îndumnezeite de Logosul divin[7].

---

[5] Părintele Stăniloae, interpretându-l pe sfântul Maxim, vorbeşte despre un *abis nesfârşit al raţionalitaţii*, în sensul că „raţionalitatea fiinţei spirituale este infinită în Dumnezeu, iar în om e însetată şi capabilă de o înaintare în infinit". Cf. Dumitru STĂNILOAE, *Studii de Teologie Dogmatica Ortodoxă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova 1991, 273.

[6] MAXIM MĂRTURISITORUL, „Răspunsuri către Talasie", în *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinţilor Părinţi care ne arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvârşi*, III, Harisma, Bucureşti 1994², 465, nota 17.

[7] MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua. Tâlcuiri ale unor locuri cu multe şi adânci înţelesuri din sfinţii Dionisie Areopagitul şi Grigorie Teologul*, IBMBOR, Bucureşti 1983, 81.

Prin intermediul acestor raţiuni sădite în lucruri, Dumnezeu Se află într-o legatură interioară cu lumea, cu creaţia[8]. Toate raţiunile lucrurilor sunt fixate ferm în Raţiunea supremă. Ea cunoaşte pe toate înainte de facerea lor, în însuşi adevărul lor, ca pe unele ce sunt toate în El şi la El. Aceste raţiuni există în El, dar sunt aduse efectiv la existenţă la timpul potrivit, după voinţa atotînţeleaptă a Creatorului. Deosebirea este că „Făcătorul există pururea în mod actual, pe când făpturile există în potenţă, dar actual încă nu"[9]. Raţiunile lucrurilor, ale tuturor celor ce sunt şi vor fi în mod subzistent şi substanţial, preexistă în Dumnezeu, aflându-se în El în chip neclintit. Căci nu e nici una din existenţe a cărei raţiune să nu preexiste în chip sigur în Dumnezeu.

Pentru sfântul Maxim Mărturisitorul şi apoi pentru întreaga spiritualitate răsăriteană, creaţia şi Dumnezeu se află, aşadar, prin intermediul omului, într-o mişcare continuă, căutându-se una pe Altul. Dumnezeu coboară prin energiile şi lucrările Sale în lume, ceea ce stimulează, din partea omului, o dorinţă de înălţare, de ridicare către lumea celor spirituale şi către Dumnezeu. Dumnezeu Se află într-o stare de permanentă dăruire, de coborâre şi chenoză voluntară jertfitoare şi iubitoare, după cum şi omul se află într-o stare de urcuş permanent, într-o continuă epectază către îndumnezeire. Prin om, creaţia este chemată să participe la plinătatea naturii divine, căci prin ea însăşi tinde spre împărăţia lui Dumnezeu.

Prin păcat, omul s-a înstrăinat de creaţia încredinţată lui de către Dumnezeu spre conducere într-o direcţie duhovnicească. Mai mult chiar, „ceaţa păcatului" sau „peretele patimilor", despre care vorbesc Părinţii duhovniceşti, au dus la slăbirea facultăţilor spirituale ale omului, au întunecat puterea omului de a sesiza aceste raţiuni prime. Păcatul aşază pe ochii sufletului o negură, omul nemaiputând cunoaşte raţiunile naturale, divine, juste, ale lucrurilor ce alcătuiesc creaţia. Prin păcat şi prin actualizarea lui în patimă, omul ajunge să *subiectivizeze* raţiunile obiective ale lucrurilor, conferindu-le înţelesuri pătimaşe, menite să astâmpere acea iubire păcătoasă de sine şi de plăcere pentru sine. Prin aceste raţiuni pătimaşe sau subiective, păcătosul acoperă raţiunile mai adânci, mai „spirituale" ale lucrurilor, văzându-se numai latura materială şi de utilitate trupească a acestora (...) Lumea devine exclusiv materială şi utilă sau

---

[8] Cf. Dumitru POPESCU, *Ortodoxie şi contemporaneitate*, Bucureşti 1996, 204: „Lumea nu este autonomă, fiindcă vine de la Dumnezeu şi se întoarce la Dumnezeu, care păstrează o legătură cu creaţia, prin energiile necreate, fiindcă altfel lumea s-ar întoarce în neantul din care a fost scoasă la lumina de către Creator".

[9] MAXIM MĂRTURISITORUL, „Răspunsuri către Talasie...", 83.

utilizabilă exclusiv trupeşte. Pentru cel pătimaş, lumea îşi pierde bogăţia sa originară de sensuri, se sărăceşte în sensuri şi înţelesuri, devine unilaterală şi fără reliefuri şi contururi duhovniceşti, manifestându-se doar în exacerbări şi explozii ale sensibilului. Ea devine un „conţinut material consumabil, un zid impenetrabil, nestrăbătut de nici o lumină de dincolo”[10]. Pe acestea, omul le depăşeşte prin asceză.

Pentru desăvârşirea sa, omul are deci nevoie să redescopere semnificaţia autentică a lumii şi a lucrurilor ce o alcătuiesc. Contemplarea în duh a lumii este, prin urmare, absolut necesară în urcuşul duhovnicesc.

Creaţia sau zidirea, atunci când este contemplată duhovniceşte, oferă cunoştinţa binelui. Înţeleasă deformat, trupeşte, ea oferă cunoştinţa răului. De aceea, la adevărata contemplaţie, omul nu ajunge decât în urma unui efort ascetic, a unei lucrări ascetice, al cărui scop principal este spiritualizarea, înduhovnicirea materiei, a trupului şi a simţurilor. Aceasta presupune o lucrare neîncetată de curăţire de gânduri şi înţelesuri pătimaşe, de pază a minţii, pentru a ajunge la contemplare. Această contemplare presupune asceză, curăţire, pentru că sensurile autentice nu se descoperă decât minţilor şi sufletelor curăţite de patimi. Ea are la bază „frica lui Dumnezeu prin fapte”[11]. Mintea curăţită ajunge la întrevederea sensurilor şi raţiunilor reale, fundamentale, prime şi ultime ale lucrurilor, precum şi la legătura lor cu Raţiunea supremă. În această stare de restaurare ontologică a firii, toate făpturile lui Dumnezeu, contemplate de noi prin fire, cu ajutorul cuvenitei ştiinţe şi cunoştinţe ne vestesc în chip ascuns raţiunile după care s-au făcut şi ne descoperă prin ele scopul aşezat de Dumnezeu în fiecare făptură. Raţiunile simple devin în mintea contemplativului raţiuni duhovniceşti, înalte.

Prin lucrarea ascetică, eliberatoare de păcat şi de patimi, omul reuşeşte să unifice aceste sensuri, uneşte omul şi lumea, îndreptându-le către Logosul divin, arhetipul lor etern. Aceste raţiuni prime se descoperă şi devin tot mai accesibile credinciosului pe măsura spiritualizării lui, a dobândirii şi lucrării virtuţilor. Progresul în descifrarea cu cunoaşterea tot mai bună a acestora este legat indisolubil de progresul ascetic[12]. Evagrie Monahul vorbeşte despre un progres

---

[10] Dumitru RADU, *Trăirea creştină. Curs pentru doctoranzii în Teologie. 1994-1995*, 39.

[11] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă...*, 281.

[12] Cf. S. TACHE, „Teologia Logosului la sfântul Maxim Mărturisitorul”, *StTeol* 29 (1977) 516-527.

real în descifrarea acestor raţiuni, pe măsura progresului nostru ascetic. Raţiunea supremă se descoperă, potrivit lui, doar în starea de rugăciune[13].

Lumea este pedagog către Hristos[14]. Sensul spiritual al creaţiei este de a fi treaptă spre desăvârşire, prin contemplarea ei dumnezeiască. Cunoaşterea şi contemplarea în duh a creaţiei descoperă caracterul ei de simbol. Această cunoaştere a lui Dumnezeu prin intermediul creaţiei este o cunoaştere raţională, simbolică, analogică, dar premisă a contemplaţiei spirituale. Ea ne duce la înţelegerea fundamentelor lumii, a raţionalităţii ei, la sesizarea sensului ei de simbol şi de etapă spre lumea cerească. Prin raţiunile sădite în fiinţa ei, lumea este chemată să se înduhovnicească, să se pnevmatizeze, să devină mediu cristalin de reflectare a spiritualului. Creaţia este chemată, potrivit sfântului Maxim Mărturisitorul, să redevină Biserică, aşa cum a fost în starea primordială, loc de întâlnire între Dumnezeu – Arhiereul cel veşnic – şi om – preotul ei.

1.2. Cunoaşterea lui Dumnezeu, din împrejurările concrete ale vieţii. Providenţa, cale pozitivă a apropierii de Dumnezeu; judecata, cale negativă a cunoaşterii iubirii Sale

Prin Întruparea Sa, Mântuitorul a venit în maximă apropiere de omul pe care a vrut să-l conducă spre culmile sfinţeniei. Spre acestea, spune sfântul Maxim, Dumnezeu ne conduce pe două căi: prin *Providenţă* sau *pe cale pozitivă* şi *prin Judecată* sau *pe cale negativă*.

Pe calea pozitivă, Dumnezeu îl cheamă pe om la desăvârşire, la sfinţenie, prin darurile cu care îi binecuvântează viaţa duhovnicească, prin săvârşirea binelui şi sesizarea raţionalitaţii creaţiei.

Pe cale negativă sau prin Judecată, omul Îl cunoaşte pe Dumnezeu prin privarea pedagogică, iconomică de aceste daruri, prin insuccesele, necazurile, bolile, suferinţele personale sau ale celor apropiaţi, care trezesc în fiinţa noastră responsabilitatea şi încălzesc rugăciunea către Dumnezeu[15]. Această cunoaştere este palpitantă, apăsătoare, dureroasă, este o cale mai dramatică de cunoaştere a lui Dumnezeu, Creatorul şi Proniatorul nostru.

Cele două căi se îmbină. La cunoaşterea lui Dumnezeu prin darurile Sale, deci la plăcerea în suflet sau la bucuria duhovnicească se ajunge prin îndelungi

---

[13] EVAGRIE MONAHUL, „Cuvânt despre rugăciune”, în *Filocalia...*, I, 111.

[14] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă...*, 166.

[15] Dumitru STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă pentru Institutele teologice*, I, Editura IBMBOR, Bucureşti 1978, 140.

osteneli şi încercări. Tot aşa, în judecata lui Dumnezeu se întrezăreşte speranţa în dragostea şi bunătatea Sa nemărginită. Dacă Dumnezeu ne face să trecem prin aceste încercări, o face pentru că vrea şi aşteaptă să ne întoarcem la viaţa duhovnicească cea fericită, pe care o aduce virtutea.

În primul caz, Dumnezeu ne dă bunurile netrecătoare, invitându-ne să ne unim cu El şi cu alţii în iubire. În al doilea caz, ne mustră pentru că nu am făcut aceasta mai înainte şi de bunăvoie şi ne cheamă la pocăinţă, prin săvârşirea în viitor a ceea ce nu am făcut în trecut[16]. Însă, amândouă sunt situaţii existenţiale, în care Dumnezeu ne cheamă la dialog şi ne îndeamnă la iubire, aşteptând din partea noastră răspunsul la această iubire.

Pronia şi Judecata sunt prezente şi oarecum devin constante ale vieţii noastre duhovniceşti, împletindu-se, căci am văzut că sfântul Maxim spune clar că nu se poate despărţi plăcerea de durere. Nimeni nu poate să aibă parte numai de plăcere, cu atât mai mult duhovnicească, după cum şi în durerea, de cele mai multe ori trupească, se ascunde nădejdea şi speranţa în bucuria ce va urma plăcerii.

Pentru spiritualitatea ortodoxă, viaţa duhovnicească se desfăşoară între abisurile păcatului şi piscurile virtuţilor. Drumul către virtute trece inevitabil prin proba încercărilor duhovniceşti, a ispitelor şi necazurilor, a „supărărilor fără de voie”[17], a „pătimirilor fără de voie”[18]. Înţelegerea adevăratei lor dimensiuni duhovniceşti ne apropie de ţinta vieţii creştine – îndumnezeirea prin har şi lucrare, adică prin nevoinţă personală, ajutată de harul dumnezeiesc; încercarea de a le evita, eschivarea sau aparentul lor refuz, le înmulţesc, împovărându-ne înaintarea.

În general, necazurile intră în mod necesar în iconomia mântuirii, cel ce le primeşte fiind scutit de necazurile veşnice[19]. Există o alternanţă regulată între bucurii şi necazuri în lumea aceasta. Lucrurile care cândva ne-au adus bucurii, mai târziu pricinuiesc necazuri şi durere şi invers. În lucrurile care ne-au produs tristeţe şi necaz, se întrezăreşte mila şi răsplata lui Dumnezeu, care sunt prilejuri de bucurie duhovnicească.

Puterea sau rezistenţa noastră la încercări este un mod de a proba dragostea noastră faţă de Dumnezeu. Cuviosul Nichita Stithatul consideră încercările a fi mijlocul cel mai eficient de probare a prezenţei sau a lipsei iubirii faţă de

---

[16] Dumitru STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă...*, I, 144.
[17] ISAAC SIRUL, „Cuvinte despre nevoinţe”, în *Filocalia…*, I, 139.
[18] ISAAC SIRUL, „Cuvinte despre nevoinţe”, în *Filocalia…*, I, 116.
[19] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă...*, 141-142.

Creator, căci prin ele, Dumnezeu urmăreşte să vadă aplecarea sufletului nostru, spre cine se înclină şi cui se dăruieşte el: Creatorului sau ispitelor lumii acesteia[20].

Lucrarea virtuţii este grea şi însoţită de necazuri, de aceea drumul virtuţii este considerat „drumul răstignirii"[21], ale cărui căi sunt aspre şi valuri înfricoşătoare. Pentru cei înaintaţi spiritual, „reaua pătimire" şi suferinţele duhovniceşti devin o cale a crucii, a apostolatului, a muceniciei.

Viaţa, atât a celui drept, cât şi a celui păcătos, este presărată cu necazuri. De aceste încercări nu se poate eschiva nimeni. Contează însă modul în care cel încercat le înţelege, le valorifică spiritual şi le depăşeşte: prin pocăinţă şi spre mântuire sau prin deznădejde şi spre osânda sa. Celui dintâi, ele îi sunt mântuitoare, celui din urmă stricătoare şi pierzătoare.

Dacă sunt înţelese în adevărata lor raţiune, duhovniceşte, ele sunt semn al urcuşului duhovnicesc al credinciosului. Dacă sunt acceptate cu revoltă sau chiar cu învinovăţirea altora – Dumnezeu, semeni şi diavoli, atunci ele sunt prilej de îndoită suferinţă şi de osândă. Înţelese duhovniceşte, ele sunt spre creşterea şi înaintarea noastră spre unire în lumină cu Dumnezeu. Acuzate, ele ne devin cale spre o şi mai accentuată cădere spirituală.

Împrejurările dificile din viaţa noastră, care se înfig ca nişte cuie în fiinţa noastră, ne îndeamnă la rugăciune mai simţită, iar în cursul acestei rugăciuni, prezenţa lui Dumnezeu ni se face şi mai evidentă[22]. Este o prezenţă iubitoare, asemenea unui tată bun ce îşi iubeşte copilul şi, cu durere în suflet, este nevoit să recurgă la o pedeapsă, din perspectiva îndreptării copilului său şi a înaintării lui pe calea cea bună.

În toate pătimirile fără de voie trebuie să privim la sensul lor adânc, profund duhovnicesc, să le privim ca pe lucrări de întărire a noastră. Calea de a scăpa de ele nu este revolta faţă de lucrarea iconomică a lui Dumnezeu, ci răbdarea lor întru smerită cugetare, cu nădejdea că Dumnezeu ştie ceea ce ne este de folos şi ne va scăpa de ele, neîncercându-ne peste puterile noastre slăbite de păcat.

Ca principiu, ni se recomandă, în necazuri, întoarcerea noastră imediat spre Dumnezeu şi cererea ajutorului Său. Stăruinţa în păcat înseamnă, de fapt, o amplificare a suferinţei.

---

[20] NICHITA STITHATUL, „Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă", în *Filocalia*..., VI, 261.

[21] NICHITA STITHATUL, „Cele 300 de capete despre făptuire..., 104.

[22] Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*..., I, 141.

Aşadar, viaţa noastră duhovnicească se desfăşoară într-un registru spiritual foarte larg: din adâncurile păcatului şi din „ceaţa patimilor” spre culmile virtuţii şi lumina dumnezeiască. În funcţie de eforturile noastre ascetice este şi starea noastră pe treptele ei atât de numeroase.

> De pe dealurile bucuriilor – spune Părintele Stăniloae – în văile necazurilor, aşa decurge viaţa omului duhovnicesc; dar ea înscrie un real progres în aceste alternanţe. Bucuriile, pentru răbdare, sunt tot mai curate, mai spiritualizate, mai nepătate de mulţumirea de sine; necazurile sunt tot mai ferm răbdate. Propriu-zis, bucuriile sunt domolite de siguranţa necazurilor ce vor veni, iar necazurile, răbdate cu un amestec de seninătate, de râs interior, cum ar zice Ioan Scărarul, prin siguranţa bucuriilor ce vor veni la rând. Deci, fie cât de schimbăcioase împrejurările externe în care se desfăşoară viaţa omului duhovnicesc, lăuntric ea a ajuns la un fel de nivelare, care îi dă o statornică linişte. E tăria spiritului în faţa valurilor lumii[23].

Evenimentele vieţii au un profund caracter şi rost pedagogic: cele bune sunt mărturie, cele rele – mustrare spre îndreptare. Toate spre întoarcere şi comuniune cu Dumnezeu.

1.3. Cunoaşterea lui Dumnezeu din Sfânta Scriptură şi din lectura duhovnicească

Alături de cunoaşterea lui Dumnezeu din raţionalitatea creaţiei şi din împrejurările concrete ale vieţii, înţelegerea duhovnicească a Sfintei Scripturi este absolut necesară gnozei sau theoriei. Ca şi natura, Sfânta Scriptură cuprinde bogate sensuri duhovniceşti, ce conduc către realităţi spirituale mai înalte. Sensul Sfintei Scripturi este peren, ea adresându-se tuturor creştinilor şi din toate timpurile; Sfânta Scriptură se constituie într-o „biografie” a raporturilor noastre cu Dumnezeu[24]. Scriptura este veşnic aceeaşi şi totuşi, veşnic nouă, în fiecare moment sau clipă din desfăşurarea istoriei creaţiei. Înţelegerea ei duhovnicească îi descoperă sensuri mereu noi, în continuitate cu cele anterioare şi legate de treapta de spiritualizare a sufletului care le caută[25].

Prin sesizarea raţionalităţii creaţiei, omul ajunge mai repede la înţelegerea „în duh” a Sfintei Scripturi. La fel, sensul duhovnicesc al Sfintei Scripturi îl conduce pe om către o mai rapidă şi mai clară descoperire a raţiunilor lumii.

---

[23] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă...*, 142.
[24] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă...*, 187.
[25] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă...*, 188.

Înţelegerea duhovnicească a Sfintei Scripturi nu implică doar o lectură într-o atitudine evlavioasă a ei, cât mai ales o redescoperire şi actualizare a pildelor ei mântuitoare în viaţa noastră, în contemporaneitate.

De Hristos cel biblic, credincioşii trebuie să se împărtăşească duhovniceşte, ajungând la unirea cu El, prin Taina Sfintei Euharistii. Prin aceasta, El ia chip deplin în fiecare credincios. Prezenţa Lui devine simţită cu intensitate, faptele Lui devin actuale, iar cuvintele Lui devin personale, în sensul că se adresează persoanei concrete, fiecăruia dintre noi.

Atunci, credinciosul poate spune că nu mai trăieşte el, ci Hristos trăieşte în el.

2. Unirea sacramentală cu Hristos

2.1. Sfânta Liturghie, culme a cultul divin ortodox

Potrivit spiritualităţii filocalice, Hristos este prezent în sufletul creştinului, încă de la Botez. În sufletul acestuia, după ce diavolul a fost izgonit, prin rugăciunile preoţilor, Hristos, Sfântul Duh şi puterile cele îngereşti îşi fac „palat" şi „tron al dumnezeirii". Prezenţa aceasta dumnezeiască este, însă, o prezenţă tainică, mistică. Ea devine efectivă, lucrătoare, pe măsura împlinirii de către creştin a poruncilor şi pe potriva eforturilor sale de dobândire şi lucrare a virtuţilor. Treapta cea mai înaltă a acestei conlucrări a creştinului hristofor şi pnevmatofor, cu Hristos şi cu harul Sfântului Duh, o reprezintă copleşirea totală a trupescului de către duhovnicesc, a umanului de către divin, unirea deplină cu Dumnezeu. Unirea aceasta are, la rândul ei mai multe etape sau trepte, şi la ea se ajunge în mai multe moduri.

Am văzut că sfântul Nicodim Aghioritul vorbeşte despre o împărtăşire gradată a creştinului cu Hristos, realizată treptat prin facerea de bine sau prin lucrarea faptelor bune, prin contemplarea tainelor lui Dumnezeu din natură, prin auzirea şi conştientizarea citirilor şi cântărilor Sfintei Liturghii, prin rugăciune şi prin Sfintele Taine şi, dintre acestea, în mod deplin, prin Sfânta Împărtăşanie. Aşadar, rugăciunea, Sfânta Liturghie şi Sfintele Taine reprezintă modurile cele mai înalte ale acestei uniri depline cu Hristos, Mântuitorul sufletelor noastre.

Sfânta Liturghie este centrul cultului divin ortodox. În cadrul ei, punctul culminant îl constituie sfinţirea darurilor şi împărtăşirea lor, spre sfinţirea omului şi a lumii. Nicolae Cabasila, vorbind despre scopul Sfintei Liturghii, arată că aceasta „are ca obiect prefacerea darurilor în dumnezeiescul Trup şi Sânge, iar

ca scop sfinţirea credincioşilor, care, prin acestea, dobândesc iertarea păcatelor şi moştenirea împărăţiei cerurilor”[26].

Liturghia ortodoxă reactualizează viaţa Mântuitorului Iisus Hristos, de la Naşterea Sa, până la Înălţarea Sa la cer. Şi, precum culmea vieţii şi activităţii Sale pământeşti o constituie Jertfa Sa pe Cruce, „pentru noi şi pentru a noastră mântuire”, tot aşa, punctul culminant, care desăvârşeşte urcuşul duhovnicesc al credinciosului, îl reprezintă jertfa euharistică şi împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului[27].

2.2. Sfânta Euharistie, unirea deplină cu Hristos

Sfânta Împărtăşanie, piscul cel mai înalt al Sfintei Liturghii, încununează eforturile noastre ascetice personale, constând din lucrarea poruncilor şi a virtuţilor, şi urcuşul eclezial, liturgic şi sacramental. În Sfânta Euharistie, se împlinesc şi se răsplătesc toate aceste nevoinţe duhovniceşti.

Potrivit sfântului Nicodim Aghioritul, creştinul are datoria sfântă de a se împărtăşi cât mai des cu Trupul şi Sângele Domnului.

> Toţi binecredincioşii creştini, spune el, sunt îndatoraţi să se împărtăşească des. Acest lucru îl poruncesc: 1) stăpâneştile porunci ale Domnului nostru Iisus Hristos, 2) faptele şi canoanele Sfinţilor Apostoli şi ale Sfintelor Sinoade şi mărturiile locale şi ale Sfinţilor Părinţi, 3) cuvintele, rânduiala şi sfinţita lucrare a Sfintei Liturghii şi 4) însăşi rânduiala Sfintei Împărtăşiri[28].

Ca şi Sfântul Botez, Sfânta Împărtăşanie este absolut necesară pentru progresul duhovnicesc şi pentru mântuirea sufletului:

> Sfânta Împărtăşanie este pentru creştin tot aşa de necesară, spune acelaşi Sfânt Părinte, ca şi Sfântul Botez. Fiindcă aceeaşi hotărâre pe care a dat-o pentru Botez, a dat-o şi pentru Sfânta Împărtăşanie. Despre Botez a zis: „Amin, amin zic vouă, de nu se va naşte omul din apă şi din Duh, nu poate intra în împărăţia lui Dumnezeu” (*In* 3,5); iar despre Dumnezeiasca Împărtăşanie a zis, de asemenea: „Amin, amin zic vouă, de nu veţi mânca Trupul Fiului Omului şi nu veţi bea Sângele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi”.

---

[26] NICOLAE CABASILA, *Tâlcuirea Dumnezeieştii Liturghii*, Editura Arhiepiscopiei Bucureştilor, Bucureşti, 1992, 27.

[27] A. ZAREA, „Jertfa euharistică - centru al Sfintei Liturghii”, *Glasul Bisericii* 22 (1963) 36.

[28] NEOFIT KAVSOKALIVITUL – NICODIM AGHIORITUL, *Despre Dumnezeiasca Împărtăşanie cu Preacuratele lui Hristos Taine*, Orthodox Kypseli, Tesalonic 1992, 29.

> Aşadar, după cum fără Botez este cu neputinţă ca omul să trăiască, la fel se întâmplă şi fără dumnezeiasca Împărtăşire[29].

Dacă în celelalte Sfinte Taine, creştinul se împărtăşeşte de anumite daruri ale harului dumnezeiesc sfinţitor, prin Sfânta Împărtăşanie, el Îl primeşte în cămara de taină a inimii sale, în adâncul sufletului său curăţit prin spovedanie şi pocăinţă, pe Hristos Domnul, Izvorul tuturor acestor daruri, pe „Însuşi Visteriernicul acestor daruri, comoara întru care încape toată bogăţia darurilor"[30].

Dacă în celelalte Sfinte Taine este prezent în chip nevăzut, tainic sau prin lucrarea Sa, în Sfânta Împărtăşanie, El este prezent prin Însuşi Trupul şi Sângele Său.

Taina Sfintei Împărtăşanii este „ţinta cea mai înaltă spre care se poate îndrepta strădania omenească"[31]. Ea este „mai presus de oricare alta"[32], pentru că prin ea „ajungem să ne întâlnim cu Dumnezeu, care Se uneşte cu noi în cea mai desăvârşită iubire"[33].

Sfânta Împărtăşanie este un act de supremă şi reciprocă iubire a lui Hristos faţă de lume şi faţă de noi, şi a noastră faţă de El, şi totodată o recunoştinţă a noastră faţă de jertfa Sa de pe Cruce, actualizată în fiecare Sfântă Liturghie. Sfânta Împărtăşanie este arvuna Cinei celei de Taină nesfârşite, din Împărăţia Cerurilor, ospăţul dragostei, comuniunii şi dăruirii depline, a unirii totale dintre om şi Dumnezeu, dintre cer şi pământ. Prin Împărtăşirea cu Hristos, El intră în adâncurile fiinţei noastre, umplându-le de delicateţea dragostei şi bunătăţii Sale infinite şi înălţându-ne şi pe noi spre culmile cele mai înalte ale iubirii şi dăruirii[34].

Sfânta Împărtăşanie reprezintă pentru creştin „taina cea mai mare, pentru că mai încolo de ea nu se mai poate merge, nici nu se mai poate adăuga ceva"[35] şi

---

[29] NEOFIT KAVSOKALIVITUL – NICODIM AGHIORITUL, *Despre Dumnezeiasca Împărtăşanie...*, 30.

[30] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos*, Editura Arhiepiscopiei Bucureştilor, Bucureşti 1992, 191.

[31] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos*, 196.

[32] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos*, 196.

[33] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos*, 196.

[34] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova 1986, 359.

[35] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 191.

după care „nu mai este loc unde să păşeşti”[36], „plenitudine a vieţii în Hristos şi cu Hristos”[37], „piscul cel mai înalt al vieţii duhovniceşti”[38].

Sfântul Nicodim Aghioritul vorbeşte, precum am văzut, despre două forme generale de împărtăşire cu Hristos sau de primire a Lui în sufletul credincios: *duhovniceşte* sau *mintal* (prin ascultarea cuvântului lui Dumnezeu, împlinirea poruncilor, rugăciunea minţii şi smerenie) şi *tainic* sau *euharistic*.

Prin împărtăşirea duhovnicească, Îl simţim pe Hristos prezent şi lucrător în viaţa noastră, ca pace, bucurie şi dulceaţă duhovnicească[39]. Sfânta Împărtăşanie, însă, prelungeşte şi desăvârşeşte această împărtăşire indirectă sau mintală, transformând-o într-una efectivă şi nemijlocită. Potrivit aceluiaşi mistic bizantin Nicolae Cabasila, sfinţirea deplină şi definitivă se dobândeşte numai prin împărtăşirea cu Sfintele Taine[40].

Numind Sfintele Taine „porţi ale cerului”[41], Cabasila arată că prin mijlocirea lor, „Hristos vine la noi, îşi face sălaş în sufletul nostru, Se face una cu el şi-l trezeşte la o viaţă nouă. O dată ajuns în sufletul nostru, Hristos sugrumă păcatul din noi, ne dă din însăşi viaţa Sa şi din propria Sa desăvârşire, ne face părtaşi la biruinţa Sa”[42].

Hristos, Cel sălăşluit în sufletul curat prin Botez, Îşi revarsă darurile Sale, pe măsura împlinirii de către credincios a virtuţilor. Hristos, spune Cabasila,

> îi dă viaţă, îl creşte, îl hrăneşte, El este lumina şi suflarea lui, El îi deschide ochii, îi luminează şi le dă puterea să-L vadă şi pe El, Domnul. El e şi hrănitorul şi hrana sufletului nostru; El e cel ce ne dă pâinea vieţii, pâine care

---

[36] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 191.

[37] Dumitru RADU, „Tainele iniţierii în mistica sacramentală a lui Nicolae Cabasila”, *Ort.* 40 (1989) 8.

[38] Dumitru RADU, „Tainele iniţierii...”, 8.

[39] I.I. ICĂ, „Modurile prezenţei personale a lui Iisus Hristos şi ale comuniunii cu El în Sfânta Liturghie şi Spiritualitatea Ortodoxă”, în *Persoană şi comuniune. Prinos de cinstire preotului profesor academician Dumitru Stăniloae. 1903-1993*, Editura şi Tiparul Arhiepiscopiei ortodoxe Sibiu, Sibiu 1993, 352. Acelaşi teolog, arată că „Biserica Ortodoxă învaţă că, pe lângă împărtăşirea tainic-sacramentală şi duhovnicească cu Hristos, există o împărtăşire esha-tologică de Hristos în viaţa viitoare, pe care o anticipează împărtăşirea, în timpul de acum cu acelaşi Hristos Care S-a întrupat, răstignit înviat şi Care iarăşi va veni; împărtăşirea de Iisus Hristos şi Împărăţia Sa în Euharistie este doar o „arvună” a bunătăţilor viitoare şi anticipare a Împărăţiei veacului viitor, pe care o avem „deja” şi „nu încă” deplin aici”, *Ibidem*, 355.

[40] Ene BRANIŞTE, *Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila*, Bucureşti 1943, 128-129.

[41] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 138.

[42] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 146.

> nu-i altceva decât însăşi bunătatea Lui, viaţă pentru cei ce trăiesc, mireasmă pentru cei ce respiră, îmbrăcăminte pentru cei goi. Şi nu numai că sufletul nostru merge spre El, dar tot El ne arată şi drumul, ca unul care ne este şi locaş şi petrece aici pe pământ, dar în acelaşi timp şi ţintă a călătoriei noastre prin lume. Noi suntem mădulare, El ni-e capul. De trebuie să lupte, şi El luptă împreună cu noi; de ne luăm la întrecere, El ne stă arbitru; de câştigăm, El ni se face cunună de lauri[43].

Prin Sfânta Împărtăşanie, Hristos

> devine suflarea noastră şi hrana noastră şi, astfel, împreunându-se şi amestecându-se pentru totdeauna în unitatea fiinţei noastre, El se face trupul nostru tainic şi în acest trup, El ajunge cu vremea să fie pentru noi ceea ce este capul pentru mădulare. Prin Domnul, noi ne facem părtaşi la toate binefacerile Duhului, pentru că El e capul nostru şi ceea ce aparţine capului e firesc să treacă şi asupra mădularelor[44].

Prin Împărtăşire cu Hristos,

> El umple toată casa sufletului nostru aşa încât îl facem să locuiască în noi, să ne pătrundă până în măduvă şi în mădularele noastre, ba chiar să nu mai formăm decât unul şi acelaşi trup împreună. Fiindcă îndată după Împărtăşanie, trupul, sufletul şi toate puterile noastre se înduhovnicesc, atunci înseamnează că trup se uneşte cu trup, sânge cu sânge şi suflet cu suflet[45].

Taina aceasta depăşeşte puterea de înţelegere a minţii omeneşti, este covârşitoare şi copleşitoare.

> Cugetul lui Hristos, spune acelaşi scriitor bizantin, se face una cu cugetul nostru, voia Lui cu voia noastră, Trupul şi Sângele Lui una cu trupul şi sângele nostru! Şi atunci cât de puternic trebuie să fie cugetul nostru, când e stăpânit de cugetul lui Dumnezeu, cât de dârză voinţa noastră, dacă Însuşi Domnul o mână şi cât de înflăcărat curajul nostru, când focul însuşi se revarsă peste el![46].

Aceasta este „taină copleşitoare”[47]!

---

[43] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 134-135.
[44] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 148.
[45] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 195.
[46] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 195.
[47] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 195.

Unindu-se cu trupurile şi cu sufletele noastre, „Mântuitorul nostru Se face stăpân nu numai peste trupuri, ci şi peste suflete şi peste dorinţe şi prin aceasta conduce ca adevărat Stăpân o mare şi frumoasă împărăţie, poruncind aşa cum sufletul porunceşte trupului, iar capul mădularelor”[48].

Astfel, Hristos devine „mai înrudit cu noi decât ne sunt chiar părinţii noştri trupeşti”[49]. Prin împărtăşire, omul dobândeşte „identitatea şi comuniunea asemănării după participare cu Dumnezeu, cât e îngăduită oamenilor”[50], devine din om, „dumnezeu după har şi participare”[51].

Referindu-se la roadele împărtăşirii cu vrednicie cu Hristos, Cabasila arată că Mântuitorul „schimbă întru totul lăuntrul primitorului, împrumutându-i însăşi personalitatea Sa, iar noroiul care primeşte vrednicie de împărat nu mai este noroi, ci se preface în însuşi trupul împăratului; ceva mai fericit decât această soartă nici nu s-ar putea închipui”[52].

Sfânta Împărtăşanie aduce în sufletul curăţit „iertarea păcatelor şi moştenirea împărăţiei cereşti”[53], „ştergerea ruşinii celei fărădelege, reînnoirea frumuseţii noastre sufleteşti de altă dată, legarea de Hristos cu legături mai strânse decât faţă de părinţii trupeşti. Într-un cuvânt, ca nici o altă Taină a Bisericii, Împărtăşania duce pe creştin la desăvârşire mai mult decât oricare altă taină”[54]. Ea aduce în sufletul celui împărtăşit „o viaţă plină de bucurie, plină de pace şi însoţită de toate celelalte virtuţi”[55].

Sfânta Împărtăşanie este, în acelaşi timp, răsplată pentru încordatele nevoinţe făcute, dar şi medicament şi hrană duhovnicească, spre întărirea sufletului creştin, în urcuşul său spiritual. Efectele ei sunt conforme acestor eforturi. Celui vrednic, ea i se face adevărată „mană cerească”, arătându-şi efectele ei minunate atât asupra sufletului, cât şi asupra trupului. Celui nevrednic ea îi este „judecată şi osândă”.

Prin Sfânta Taină a Împărtăşaniei, Hristos ne curăţeşte de orice necurăţie, răsplătind astfel eforturile şi nevoinţele noastre duhovniceşti şi, ca un adevărat

---

48 NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 220.
49 NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 215.
50 MAXIM MĂRTURISITORUL, „Mistagogia”, *Revista Teologică* 3-4 (1944) 348.
51 MAXIM MĂRTURISITORUL, „Mistagogia”, 353.
52 NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 191.
53 NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 200.
54 NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 200.
55 NEOFIT KAVSOKALIVITUL – NICODIM AGHIORITUL, *Despre Dumnezeiasca Împărtăşanie...*, 56.

ajutor, ne conduce împotriva vrăjmaşilor văzuţi şi nevăzuţi[56]. Sfânta Împărtăşanie este, astfel, „doctoria cea bună”[57] şi „hrana potrivită”[58], pe care Hristos Domnul, Doctorul sufletelor şi al trupurilor noastre ne-o dă pe „înzdrăvenirea” şi „înnoirea fiinţei noastre”[59]. El nu numai că ne dă hrana cea veşnică şi doctoria tămăduitoare, ci „ne împrumută din însăşi fiinţa Sa, luând din al Său Însuşi”[60]. Sfânta Împărtăşanie, „sfinţirea cea mare”, realizează unirea deplină cu Hristos.

Sfânta Împărtăşanie aduce roade binecuvântate în viaţa celui ce o primeşte cu vrednicie şi credinţă. Referindu-se la acestea, sfântul Grigorie Teologul arată că

> Sfântul şi Preacuratul Trup al Domnului nostru, când este bine primit şi cu vrednicie, celor ce se luptă le este armă, celor ce se îndepărtează de Dumnezeu întoarcere, pe cei bolnavi îi întăreşte, pe cei sănătoşi îi bucură, bolile le vindecă, sănătatea o ocroteşte. Prin Sfânta Împărtăşanie, mai lesne ne îndreptăm, suntem mai îndelung răbdători în dureri şi suferinţe, cu mai multă căldură în dragoste, mai pătrunzători în cunoaştere, mai grabnici la slujire, mai iuţi şi mai grabnici la lucrarea darurilor. Iar celor ce se nu se împărtăşesc le urmează toate cele dimpotrivă[61].

Sfânta Împărtăşanie alungă pe diavoli, pentru că ea echivalează cu o prezenţă şi lucrare deplină a lui Hristos prin omul împărtăşit.

> Ca nişte lei, care suflă foc, spune sfântul Ioan Gură de Aur, aşa ne întoarcem de la acea dumnezeiască masă a Tainelor şi ne facem înfricoşaţi diavolului, pentru că avem cu noi pe Stăpânul nostru, pe Hristos şi dragostea pe care El ne-a dat-o. Sângele acesta luminează icoana cea împărătească a sufletului nostru, adică mintea noastră, cuvântul şi duhul. Sângele acesta naşte bunătatea şi strălucirea sufletului, pe care îl adapă şi îl hrăneşte adesea. Sângele acesta, când este primit cu vrednicie, izgoneşte pe draci şi îi îndepărtează de la noi şi cheamă la noi pe îngeri şi pe Stăpânul îngerilor[62].

---

[56] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 212.
[57] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 217.
[58] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 218.
[59] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 218.
[60] NICOLAE CABASILA, *Despre viaţa în Hristos...*, 218.
[61] Cf. NEOFIT KAVSOKALIVITUL – NICODIM AGHIORITUL, *Despre Dumnezeiasca Împărtăşanie...*, 44-45.
[62] NEOFIT KAVSOKALIVITUL – NICODIM AGHIORITUL, *Despre Dumnezeiasca Împărtăşanie...*, 48.

Sfânta Împărtăşanie este hrană duhovnicească, dată nu doar spre sănătatea trupului şi a sufletului, ci spre viaţă veşnică. După moarte, aflăm de la sfântul Nicodim Aghioritul, Sfânta Împărtăşanie ajută pe cel drept să treacă mai uşor prin vămile văzduhului.

> Iar dacă voia lui Dumnezeu este să mori, spune el, apoi cu Sfânta Împărtăşanie vei trece cu slobozenie vămile dracilor care se află în văzduh, ca să te sălăşluieşti cu bucurie negrăită în locaşurile cele veşnice. Căci deoarece eşti totdeauna unit cu Preadulcele Iisus Hristos, Atotputernicul Împărat şi aici ai să trăieşti o viaţă fericită, iar când vei muri, dracii au să fugă de la tine, ca trăsniţi, iar îngerii îţi vor deschide intrarea cerească şi te vor duce cu cinste până la tronul Preafericitei Treimi[63].

Mai mult decât atât, la înviere, aflăm de la acelaşi Sfânt Părinte, puterea de viaţă a Sfintei Împărtăşanii va fi aceea care va lega şi însufleţi trupul înviat.

> Dacă, fratele meu, ne sensibilizează sfântul Nicodim, te apropii adesea de Sfintele Taine şi te împărtăşeşti cu vrednicie cu acel nestricat, cu acel preaslăvit Trup şi Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos şi te faci un trup şi un sânge cu Hristos, puterea dătătoare de viaţă şi lucrarea acestui Preasfânt Trup şi Sânge, la învierea drepţilor, îţi va însufleţi şi trupul tău şi-l va învia nestricăcios, preaslăvit împreună cu al lui Hristos, precum scrie către filipeni dumnezeiescul Apostol, zicând: „Care va schimba trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Sale" (*Fil* 3,21)[64].

---

[63] NEOFIT KAVSOKALIVITUL – NICODIM AGHIORITUL, *Despre Dumnezeiasca Împărtăşanie...*, 56.

[64] NEOFIT KAVSOKALIVITUL – NICODIM AGHIORITUL, *Despre Dumnezeiasca Împărtăşanie...*, 58.